

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų priežiūrai skirtų duomenų teikimo optimizavimo, taikant sąskaitos informacijos paslaugą, galimybių studija

Analizė ir tyrimai

Nr. 10 / 2021

Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų priežiūrai skirtų duomenų teikimo optimizavimo, taikant sąskaitos informacijos paslaugą, galimybių studija

Dovilė Meškauskė

TURINYS

SANTRUMPOS IR TERMINAI	4
SANTRAUKA.....	5
ĮVADAS	6
1. ŠIUO METU TAIKOMAS KLIENTŲ LĖŠŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS PROCESAS	7
2. SIP PROCESO APRAŠYMAS SIP TEIKĖJO POŽIŪRIU	8
IŠVADOS	16

SANTRUMPOS IR TERMINAI

API	specialioji atvirojo ryšio sąsaja (angl. <i>application programmig interface</i>)
AUTH, arba autentiškumo patvirtinimas	procedūra, kurią taikydama kredito įstaiga gali patikrinti kliento tapatybę
Direktyva, arba PSD2	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) Nr. 2015/2366
EBI	Europos bankininkystės institucija
EPI	elektroninių pinigų įstaiga
EPEPII	Lietuvos Respublikos elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymas
FRD	finansų rinkos dalyvis
FRPT	Lietuvos banko Finansų rinkos priežiūros tarnyba
klientas	fizinis ar juridinis asmuo
LBĮ	Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymas
LRMĮ	Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas
LS	Lietuvos banko Finansų rinkos priežiūros tarnybos Licencijavimo skyrius
MĮ	mokėjimo įstaiga
MĮI	Lietuvos Respublikos mokėjimo įstaigų įstatymas
MPT	mokėjimo paslaugų teikėjas
MRPS	Lietuvos banko Finansų rinkos priežiūros tarnybos Mokėjimų rinkos priežiūros skyrius
Personalizuoti saugumo duomenys (angl. <i>credentials</i>)	autentiškumo patvirtinimo tikslais naudojami duomenys, dėl kurių naudojimo susitarė MPT ir klientas
PPPS	Lietuvos banko Finansų rinkos priežiūros tarnybos Pinigų plovimo prevencijos skyrius
RTS	Europos Komisijos deleguotasis reglamentas Nr. 2018/389
SCA	AUTH, grindžiamas dvejų ar daugiau elementų, kurie skirstomi į žinojimo, turėjimo ir būdingumo kategorijas
SIP	sąskaitos informacijos paslauga
SIPT	sąskaitos informacijos paslaugos teikėjas

SANTRAUKA

Pagrindinis šios galimybių studijos tikslas – išanalizuoti galimybę naudojantis SIP paslauga įgyvendinti priežiūrai skirtų duomenų valdymo optimizavimą, stebint, kaip EPI ir MI laikosi klientų lėšų apsaugos reikalavimų.

Rengiant studiją buvo skirtas dėmesys esamo ir dabar FRPT MRPS taikomo klientų lėšų apsaugos priežiūros proceso analizei, aprašyta SIP paslauga SIP teikėjo požiūriu, atlikta kredito įstaigų ir SIPT apklausa, įvertintos teisinės bei IT galimybės, pateiktos išvados.

Atlikus galimybių studiją nustatyta, kad:

- 1) SIP paslaugos panaudojimas priežiūrinei informacijai apie EPI ir MI laikomas klientų lėšas gauti būtų viena iš galimybių optimizuoti FRPT priežiūrinį darbą;
- 2) SIP paslaugos integracija galėtų būti įgyvendinta trumpuoju ir ilguoju laikotarpiais: a) trumpuoju laikotarpiu SIP paslauga užtikrintų EPI ir MI klientų lėšų sąskaitų likučių pateikimą ir tai būtų galima įgyvendinti minimaliomis laiko bei finansinėmis sąnaudomis; b) ilguoju laikotarpiu SIP paslauga padėtų pasiekti visą sąskaitos informaciją, kuri galėtų būti konsoliduojama, apdorojama ir analizuojama įvairiais pjūviais, kad galėtų būti panaudota priežiūriniam tikslams įgyvendinti. Lietuvos bankui norint įgyvendinti vieną iš šiame punkte nurodytų SIP paslaugos integracijų reikėtų skirti papildomų finansavimo šaltinių bei žmogiškųjų išteklių, įtraukiant ir kitus FRPT skyrius;
- 3) jei SIP paslauga, siekiant gauti priežiūrinę informaciją, būtų naudojama taip, kad EPI ir MI išsaugotų pasirinkimo galimybę Lietuvos bankui teikti aktualią informaciją per SIPT ir EPI ir MI pačiai būtų leista pasirinkti SIPT, tuomet nebūtų būtinybės keisti dabartinio teisinio reguliavimo;
- 4) gauta konsoliduota informacija iš EPI ir MI per SIPT šiuo metu galėtų būti saugoma ir laikoma jau esamose Lietuvos banko informacijos priėmimo sistemose;
- 5) šiandien naudojantis SIP paslauga FRPT turi tik ribotas galimybes gauti informaciją apie EPI ir MI laikomas klientų lėšas, esančias klientų lėšoms saugoti skirtose sąskaitose, nes beveik visose kredito įstaigose kliento lėšų saugojimo sąskaitos nėra pasiekiamos per PSD2 API sąsajas dėl to, kad jos nėra klasifikuojamos kaip mokėjimo sąskaitos;
- 6) rinkoje šiuo metu kredito įstaigos investuoja ir kuria mokamas (privačias, angl. *premium*) API sąsajas, per kurias SIPT galėtų gauti pageidaujamą informaciją už papildomą mokestį. Planuojama, kad tokios Premium API sąsajos rinkoje turėtų atsirasti 2021 m. antroje pusėje;
- 7) šią galimybių analizę galima būtų pratęsti atnaujinus ir papildžius informaciją bei sudarius bendrą darbo grupę iš kelių FRPT skyrių. Tam siūloma atlikti papildomus veiksmus: a) pateikti klausimą į EBI Q&A prašant, kad ji parengtų išaiškinimą, ar klientų lėšų saugojimo sąskaitos turėtų būti traktuojamos kaip mokėjimo sąskaitos ir turėtų būti pasiekiamos per PSD2 API sąsajas; b) stebėti rinkoje vykstančius pokyčius; c) remiantis gautu atsakymu iš EBI parengti Lietuvos banko poziciją ar išaiškinimą FRD, kad jie tiksliai žinotų, kokios sąskaitos turėtų būti pasiekiamos per PSD2 API sąsajas.

Šioje galimybių studijoje pateikiamos išvados bei rekomendacijos dėl Lietuvos banko tolesnių veiksmų siekiant, kad tiek Lietuvos bankas, tiek FRD būtų tinkamai pasirengę pritaikyti SIP paslaugą taip, kad būtų gaunami, apdorojami ir analizuojami priežiūrai reikalingi duomenys.

ĮVADAS

Lietuvos banko FRPT, vykdydama riziką ribojančią (prudencinę) EPĮ ir MĮ priežiūrą bei analizuodama šių įstaigų veiklos praktiką pastebėjo, kad daugėja atvejų, kai EPĮ ir MĮ nesilaiko joms keliamų EPEPĮ 25 straipsnio bei MĮ 17 straipsnio reikalavimų dėl klientų lėšų apsaugos. EPEPĮ ir MĮ nustatyta, kad EPĮ ir MĮ privalo apsaugoti klientų lėšas vienu iš šių būdų: atskirti šias lėšas nuo kitų fizinių arba juridinių asmenų, kurie nėra elektroninių pinigų turėtojai arba mokėjimo paslaugų vartotojai, lėšų arba apdrausti šias lėšas draudimo sutartimi, arba gauti dėl jų garantiją ar laidavimo raštą. Iš duomenų, pateiktų EPĮ ir MĮ 2019 metų veiklos ataskaitose, matyti, kad beveik visos EPĮ ir MĮ, kurioms kyla pareiga apsaugoti klientų lėšas, yra pasirinkusios lėšų atskyrimo metodą, todėl FRPT, vykdydama prudencinę EPĮ ir MĮ priežiūrą, skiria didelį dėmesį šio metodo analizei.

Šiuo metu FRPT atsakingas skyrius, norėdamas įsitikinti, ar EPĮ ir MĮ laikosi įstatyme nustatyto reikalavimo dėl klientų lėšų apsaugos, remiasi finansinėmis ketvirtinėmis EPĮ ir MĮ teikiamomis ataskaitomis ir (arba) organizuoja planinius bei neplaninius dokumentinius patikrinimus. Per 2019 m. atliktus dokumentinius patikrinimus dėl klientų lėšų apsaugos reikalavimų vykdymo poveikio priemonės dėl netinkamo klientų lėšų laikymo buvo pritaikytos 6 (šešioms) EPĮ ir MĮ, o iki 2020 m. pabaigos tokios poveikio priemonės buvo pritaikytos 4 (keturioms) EPĮ ir MĮ. Praktika rodo, kad EPĮ ir MĮ dažniausiai didesnę dėmesį atkreipia ir pradeda laikytis įstatyme nurodyto reikalavimo tik FRPT atsakingam skyriui atlikus tyrimą ir pritaikius poveikio priemonę dėl netinkamai laikomų klientų lėšų bei dėl neteisingos ketvirtinėse finansinėse ataskaitose pateiktos informacijos.

Aktyvėjanti EPĮ ir MĮ veikla skatina mokėjimo rinkos dalyvių skaitmeninį raštingumą, tačiau kartu sukuria palankią terpę tiek tyčiniams, tiek netyčiniams nesąžiningiems veiksams, todėl Lietuvos bankas, siekdamas užtikrinti, kad EPĮ ir MĮ priežiūros procesas būtų kuo efektyvesnis, ir atsižvelgdamas į PSD2 aiškiai nustatytas kryptis ir tikslą didesnę dėmesį skirti tvariai ir sąžiningai elektroninėje terpėje veikiančiam mokėjimo rinkai, parengė šią galimybių analizę, kad, nuolat kintant ekonominei situacijai ir vykstant technologinei pažangai bei didėjant EPĮ ir MĮ skaičiui, pasitelkiant skaitmenines technologijas būtų galima atidžiau stebėti ir kontroliuoti, kaip vykdomi mokėjimo paslaugų kokybės užtikrinimo reikalavimai.

Rengiant galimybių studiją buvo analizuojama SIP paslauga, jos pritaikymo ir įgyvendinimo galimybės, pritaikant ją priežiūros tikslams.

1. ŠIUO METU TAIKOMAS KLIENTŲ LĖŠŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS PROCESAS

Vienas iš esminių EPĮ ir MĮ taikomų prudencinių reikalavimų, kurių jos privalo laikytis, yra tinkama klientų lėšų apsauga. Lietuvos bankas, prižiūradamas, kaip EPĮ ir MĮ vykdo klientų lėšų apsaugos reikalavimus, vadovaujasi Lietuvos Respublikos ir atitinkamais Europos Sąjungos teisės aktais.

Pagal EPEPĮ 10 straipsnio 1 dalį, EPĮ turi teisę leisti elektroninius pinigus ir teikti mokėjimo paslaugas. Atsižvelgiant į tai, kad elektroniniai pinigai yra laikomi elektroninėse laikmenose, EPĮ atidarytoje mokėjimo sąskaitoje elektroniniai pinigai gali būti laikomi iki jų išpirkimo, tačiau jais gali būti atliekami ir mokėjimai. Kiek kitaip yra su MĮ. Į MĮ atidarytą mokėjimo sąskaitą lėšos gali būti įmokamos tik konkrečioms mokėjimams atlikti ir jos negali MĮ mokėjimo sąskaitoje būti ilgiau, nei tai būtina dėl operacinių ir techninių aplinkybių, susijusių su konkrečiomis mokėjimo paslaugomis. MĮ gali priimti lėšas tik kartu su mokėjimo nurodymu, kuris turi būti įvykdytas LRMĮ nustatytais terminais, ir imtis pakankamų priemonių, užtikrinančių, kad iš trečiųjų asmenų į MĮ kliento mokėjimo sąskaitą patekusios lėšos nebūtų laikomos ilgiau, nei reikia mokėjimams atlikti.

Pagal EPEPĮ 25 straipsnį ir MĮ 17 straipsnį, EPĮ ir MĮ privalo laikyti klientų lėšas atskirai nuo kitų fizinių arba juridinių asmenų, kurie nėra mokėjimo paslaugų vartotojai, lėšų. Nesilaikant šio reikalavimo FRPT gali taikyti EPEPĮ 40 straipsnio 1 dalies 1 punkte ir MĮ 34 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytas poveikio priemones. Įstatymo leidėjas šiais punktais užtikrina, kad būtų apsaugoti klientų interesai ir jų lėšos, t. y. įtvirtino klientų piniginių lėšų neliečiamumo taisyklę – šios lėšos yra laikytinos klientų nuosavybe ir į jas negali būti nukreiptas išieškojimas pagal mokėjimo paslaugų teikėjo skolas.

Kaip jau aprašyta pirmiau, EPĮ ir MĮ privalo apsaugoti klientų lėšas atskirdami jas nuo kitų fizinių arba juridinių asmenų, kurie nėra mokėjimo paslaugų vartotojai, lėšų. Vienas tokių apsaugos būdų, nustatytas EPEPĮ 25 straipsnio 1 dalies 1 punkte ir MĮ 17 straipsnio 1 dalies 1 punkte, yra klientų lėšų laikymas atskirose sąskaitose, atidarytose Lietuvos Respublikos kredito įstaigoje (įskaitant užsienio valstybės kredito įstaigos filialą, įsteigtą Lietuvoje), kitos valstybės narės kredito įstaigoje, Lietuvos banke arba kitos valstybės narės centriname banke.

Šiuo metu Lietuvos banko FRPT MRPS, atsakingas už EPĮ ir MĮ sektoriaus priežiūrą, norėdamas įsitikinti, kur EPĮ ir MĮ laiko klientų lėšas, įprastai vykdo dokumentinę priežiūrą (analizę), kurios metu yra analizuojami ketvirtinėse finansinėse ataskaitose pateikti duomenys bei papildomai gauta informacija iš EPĮ ir MĮ: sąskaitų išrašai, sutartys ir pan.

Tobulėjant technologijoms ir rinkoje atsirandant vis naujų paslaugų bei skaitmenizacijos galimybių SIP paslaugos panaudojimas informacijai apie EPĮ ir MĮ laikomas klientų lėšas gauti galimai būtų viena iš galimybių optimizuoti FRPT priežiūrinį darbą. Tad šioje analizėje norima išsiaiškinti, ar SIP paslauga galima būtų pritaikyti FRPT kasdienėje veikloje ir ar ją pasitelkiant būtų galima sužinoti, kur (kokiose kredito įstaigose ar kitose finansų įstaigose) EPĮ ir MĮ laiko klientų lėšas ir kokias jų sumas, nelaukiant, kol EPĮ ir MĮ Lietuvos bankui pateiks ketvirtines finansines ataskaitas. Taip FRPT MRPS turėtų galimybę nuolat valdyti priežiūrai skirtą informaciją apie tai, kaip EPĮ ir MĮ laikosi įstatyme numatyto reikalavimo. Be to, tai paskatintų EPĮ ir MĮ nuolat laikytis įstatyme nustatyto reikalavimo dėl tinkamos klientų lėšų apsaugos.

2. SIP PROCESO APRAŠYMAS SIP TEIKĖJO POŽIŪRIU

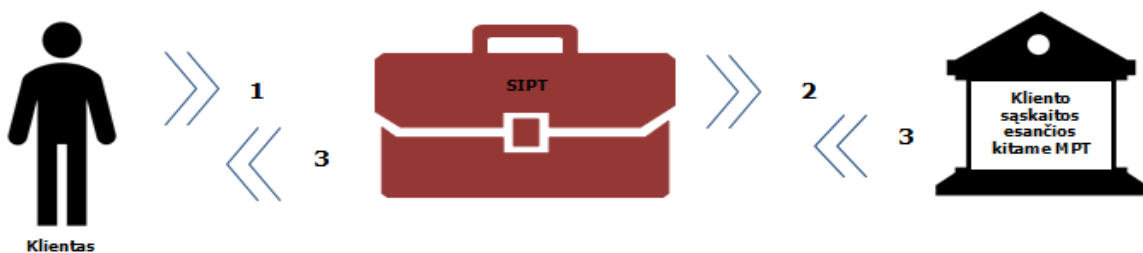
2.1. SIP PASLAUGOS PROCESAS

Pagal 2018 m. sausio 13 d. įsigaliojusios Direktyvos nuostatas visos finansų įstaigos, siūlančios specialiosios atvirojo ryšio sąsajos sprendimą, turi būti prieinamos MPT jau nuo 2019 m. rugsėjo 14 d. ir čia SIPT, Direktyvos kontekste, atsiranda siekiant išnaudoti atvirosios bankininkystės API integravimo į vieną iš mokėjimo paslaugų, kaip antai SIP paslaugos teikimas, galimybes.

Direktyvoje SIP paslauga apibūdinama kaip internetinė konsoliduotos informacijos apie vieną ar kelias mokėjimo paslaugų vartotojo turimas mokėjimo sąskaitas kito MPT ar kelių MPT įstaigose teikimo paslauga, o SIPT – tai mokėjimo paslaugų teikėjas, kuris teikia SIP paslaugą.

SIP paslauga – tai tik duomenų paslauga. SIPT savo sistemose kaupia ir patogia forma pateikia surinktą kliento sąskaitų informaciją, esančią skirtingose kredito įstaigose, suteikdamas klientui galimybę vienoje vietoje sekti savo likučius, matyti išlaidų istoriją ir informaciją apie atliktas operacijas. Verta paminėti, kad Direktyvoje pateiktas klasikinis SIP paslaugos apibūdinimas šiek tiek skiriasi, palyginti su rinkoje egzistuojančiais SIP paslaugos teikimo modeliais ir vyraujančiomis tendencijomis. SIP paslauga rinkoje gali būti teikiama, pavyzdžiui, kreditingumui įvertinti, kai klientas gali ir nepamatyti konsoliduotos informacijos, nes ji iš karto būna pateikiama trečiajai šaliai, todėl galima teigti, kad rinkoje tokia standartinė (klasikinė) Direktyvoje aprašyta SIP paslauga yra sutinkama retai. Tačiau nors rinkoje ir yra įvairiausių SIP paslaugos modifikacijų, svarbu paminėti, kad SIP paslauga gali būti teikiama tik gavus kliento sutikimą, kuris yra prilyginamas sutarčiai, todėl SIP paslaugos teikimo atveju jokios kitos papildomos sutartys su klientu tiesiogiai nėra sudaromos. SIP paslauga yra teikiama per kliento sąskaitą tvarkantį MPT, kai SIPT prisijungia prie kliento mokėjimo sąskaitos ir atsisiunčia atitinkamus duomenis. Tokia informacija gali būti gaunama tik jei klientas sutinka, kad šie duomenys būtų pateikti. Vis dėlto pagrindinis šaltinis yra duomenys, o duomenys sukuria „Sąskaitos – SIPT – Duomenų gavėjas“ kanalą (žr. 1 pav.)

1 pav. SIP paslauga

Klientas prašo (1) SIPT surinkti konkrečią informaciją iš savo mokėjimo sąskaitų, esančių kitame MPT, kartu klientas įgalioja SIPT prisijungti prie jo nurodytų mokėjimo sąskaitų per API sąsają (2). SIPT surenka informaciją ir patogia forma pateikia klientui (3). Gauta sąskaitos informacija yra šifruojama ir naudojama tik vienkartinę SIP paslaugai vieno seanso metu atlikti.

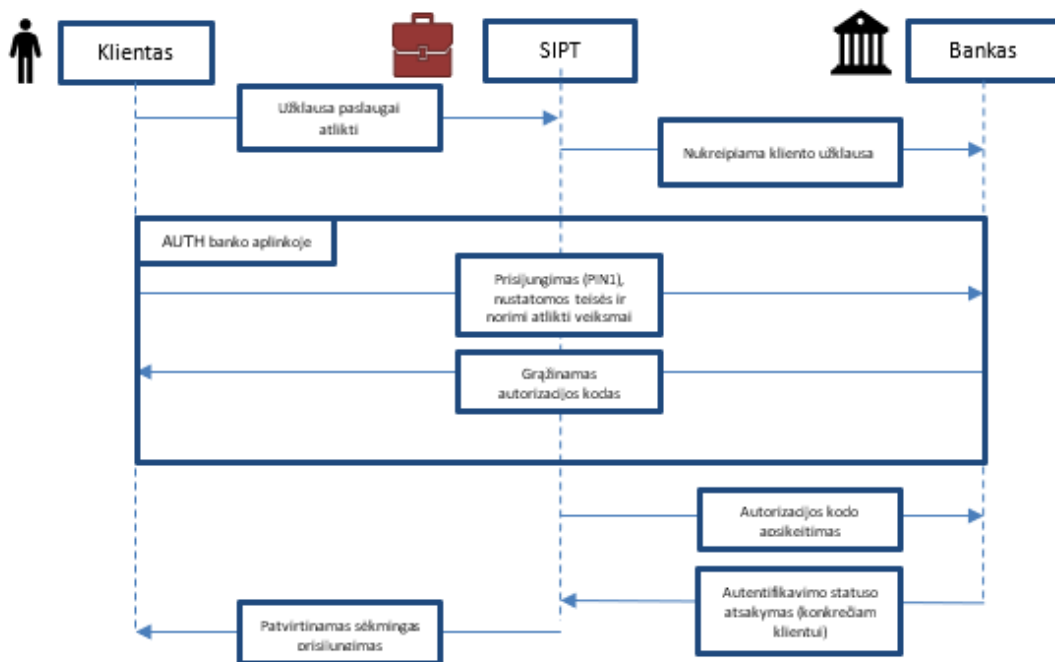
SIP paslaugos teikimo etapai:

- 1) klientas, norėdamas pasiekti SIPT svetainę, turi prisijungti (ar būti nukreiptas) per sąskaitą tvarkantį MPT, iš kurio ateityje SIPT ir gaus sąskaitos informaciją, per SIPT partnerį arba jungtis tiesiogiai per SIPT svetainę;
- 2) klientas sutinka su SIPT paslaugų teikimo tvarka ir sąlygomis bei pateikia sutikimą, kai toks sutikimas yra reikalingas;

- 3) kliento dažniausiai nėra prašoma susikurti asmeninės paskyros, tačiau pasitaiko atveju, kai tokia asmeninė paskyra yra reikalinga, ir klientas tokią paskyrą susikuria;
- 4) klientas nurodo, kokią informaciją SIPT gali pasiekti (terminas, apimtis ir išsamumas);
- 5) SIPT kliento sąskaitos informaciją pasiekia per sąskaitą tvarkančių MPT sąsają, pagal Europos Komisijos deleguotojo reglamento 2018/389, kuriame nustatyti griežto kliento autentiškumo patvirtinimo ir bendrų ir saugių atvirųjų ryšių standartų reguliavimo standartai, reikalavimus;
- 6) klientas yra autentifikuojamas per sąskaitą tvarkančių MPT klientui suteiktus personalizuotus saugumo duomenis;
- 7) SIPT pagal kliento apibrėžtą informaciją pateikia užklausą sąskaitą tvarkantiems MPT ir tokią informaciją parsisiunčia;
- 8) SIPT iš sąskaitą tvarkančių MPT surinktą informaciją (pvz., vardą ir pavardę, mokėjimo sąskaitos numerį, sąskaitos likutį ar pavedimų sąrašą) apibendrina ir apdoroja taip, kad ši informacija galėtų būti patogiai ir suprantamai pateikta ar prieinama klientui (pvz., informacija pateikiama specialioje svetainėje ir (ar) mobiliojoje programėlėje, persiunčiant duomenis el. paštu arba suformatuojama taip, kad būtų galima ją atsisiųsti atskiru failu. Duomenys gali būti pateikiami csv failu, nusiunčiant juos SIP proceso metu į kliento el. pašta;
- 9) konsoliduotą informaciją, esant kliento prašymui, SIPT gali pateikti SIPT partneriui, per kurį klientas prisijungė prie SIPT (šis funkcionalumas nėra būtinas, tačiau kai kuriuose SIP paslaugos teikimo variantuose yra naudojamas. Tai priklauso nuo SIPT veiklos modelių);
- 10) pasibaigus prieigos ir informacijos pateikimo laikui arba gavus pageidaujamą informaciją, SIPT nebeturi prieigos prie mokėjimo sąskaitos ar kito šaltinio, taip pat dažniausiai nesaugo tokios informacijos, nebent klientas nusprendžia kitaip (pažymėtina, kad LRMĮ suteikia teisę SIPT saugoti kliento duomenis 3 (trejus) metus).

Visas pirmiau aprašytas procesas dažniausiai būna pagrįstas mikropaslaugų infrastruktūra, t. y. jis būna padalytas į mažas nepriklausomas logines dalis (žr. 2 pav.) ir trunka keliasdešimt sekundžių. Kiekviena loginė dalis atlieka savo vaidmenį ir yra atsakinga už atskirą bendro funkcionalumo dalį. Visos teikiamos paslaugos palaiko ryšį tarpusavyje komunikuodamos per HTTPS protokolus ir taip užmezga saugų ryšį. Kiekviena paslauga turi savo duomenų bazę ir prisijungimo duomenis. Sistema vartotojo tapatybę nustato per patvirtinimo funkciją. Trečiųjų šalių autorizavimas ir autentifikavimas vyksta per kredito įstaigų API pagal Direktyvos standartus, o naudojamas OAuth2 reiškia, kad tik klientas gali nustatyti teises ir veiksmus, kuriuos yra leidžiama atlikti su konkrečia mokėjimo sąskaita, esančia kredito įstaigoje. Pagal RTS reikalavimus klientas kas 90 dienų turi atnaujinti savo duotą sutikimą. Atnaujindamas sutikimą klientas gali pasirinkti suteikti tas pačias teises arba gali jas pakeisti ir nurodyti kitas teises, nei anksčiau buvo nurodęs. SIPT siunčia užklausą į kredito įstaigą, o kredito įstaiga atsiunčia atsakymą. Klientui yra suteikiami keli pasirinkimai, kaip save identifikuoti ir autorizuoti užklausas: klientai gali naudoti *SmartID*, *MobileID* ar kitą kvalifikuotą ir reikalavimus atitinkantį identifikacijos būdą. Kiekvienas veiksmas, susijęs su mokėjimo sąskaita, turi būti patvirtintas kliento.

2 pav. SIP paslaugos teikimo etapai

Atlikdamas SIP paslaugos teikimo etapus SIPT turi užtikrinti:

- 1) kad paslauga būtų teikiama tik tuo atveju, kai yra aiškus kliento sutikimas;
- 2) kad kliento personalizuoti saugumo duomenys (angl. *credentials*), išskyrus klientą ir personalizuotą saugumo duomenų išdavėją, nebūtų prieinami kitoms šalims ir kad juos perduodamas SIPT tai darytų saugiais kanalais;
- 3) kad kiekvienos prisijungimo sesijos metu klientas identifikuotųsi ir saugiai jungtųsi su sąskaitą tvarkančiu MPT, kaip numatyta Direktyvos 98 straipsnio 1 dalies d punkte (identifikavimas, autentiškumo patvirtinimas, pranešimas ir informavimas);
- 4) kad prieiga būtų galima tik prie kliento nurodytų mokėjimo sąskaitų ir su ja susijusios mokėjimo operacijų informacijos;
- 5) kad nebūtų skelbiama jautri informacija, kuri susijusi su kliento mokėjimo sąskaitomis;
- 6) kad nebūtų naudojami ir (ar) saugomi duomenys, kurie nėra susiję su kliento mokėjimo sąskaita.

Kai kuriems SIPT veiklos modeliams būdinga tai, kad SIPT teikiama SIP paslauga gali būti integruojama į SIPT partnerio, kurie gali veikti ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES ir EEE valstybėse, mobiliąją programėlę ir (ar) interneto svetainę. Tokiu atveju siekiant apsaugoti SIP paslaugos klientų interesus, klientai, užsiregistravę SIPT partnerio sistemoje, turi būti informuojami apie tai, kad šioje sistemoje bus naudojamosi SIPT teikiama SIP paslauga.

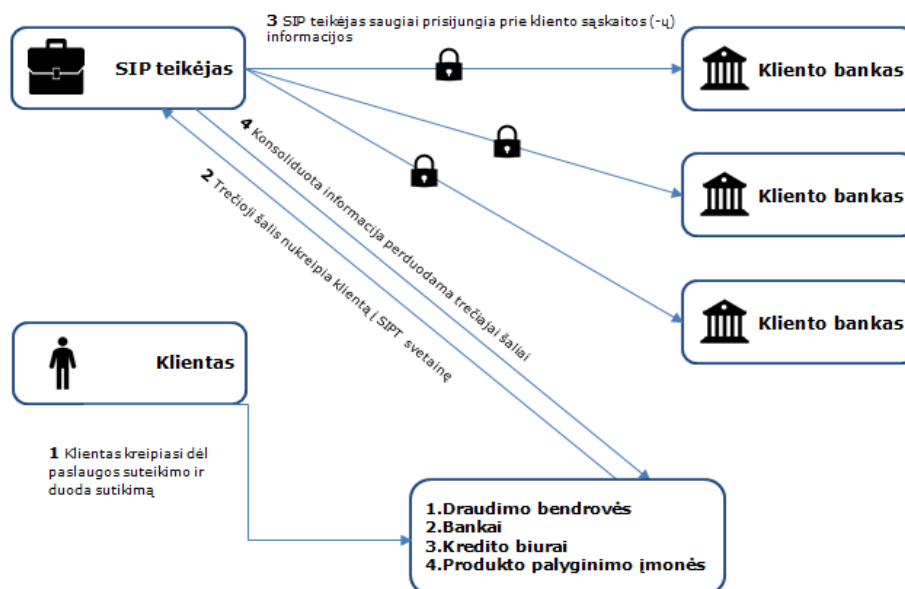
SIPT partneriai dažniausiai būna įvairių šalių kredito įstaigos ar kitas paslaugas (pvz., draudimo, kreditavimo ir pan.) teikiančios bendrovės, į kurių mobiliąją programėlę ir (ar) interneto svetainę yra integruojamas SIPT teikiamas SIP paslaugos funkcionalumas. SIPT partneriai paprastai neturi galimybės nei prieiti prie klientų finansinės informacijos, nei jos matyti, tačiau esant atskiram kliento sutikimui tokia informacija SIPT partneriui gali būti pateikiama. SIPT pareiga, prieš perduodant kliento duomenis tretiesiems asmenims, norintiems gauti informaciją per SIP paslaugą, yra užtikrinti visų reikiamų sutikimų iš kliento gavimą pagal teisės aktų reikalavimus. Svarbu paminėti, kad tokia paslauga teikiama tik užsiregistravusiems klientams pagal SIPT sutartį su klientu. Klientas, norėdamas SIPT partnerio mobiliojoje programėlėje ir (ar) interneto svetainėje matyti informaciją apie savo finansinę padėtį, turi sutikti su SIPT teikiamos SIP paslaugos teikimo sąlygomis ir

tvarka. Sutikimo laukelyje papildomai turi būti nurodoma informacija ir apie paslaugos teikėją. Susieti savo paskyrą su mokėjimo sąskaitomis klientas gali duodamas sutikimą jungtis prie jo pasirinkto sąskaitą tvarkančio MPT, kur jis turi mokėjimo sąskaitą. Minėto sutikimo pagrindu SIPT prie kliento mokėjimo sąskaitos jau jungiasi SIPT vardu.

SIP paslauga suteikia klientui galimybę mobiliuojuose programėlyse ir (ar) interneto svetainėje matyti įvairų turinį ir šis dažniausiai atrodo taip: i) matoma mokėjimų istorijos analizė (kategorizavimas pagal pajamas ir išlaidas), pavyzdžiui, išlaidos pagal rūšis: laisvalaikio išlaidos, komunalinių paslaugų išlaidos, maistas ir pan.; ii) įdiegiamas fiksuotųjų išlaidų atpažinimo funkcionalumas (kliento pastoviosios išlaidos pagal kliento mokėjimo istoriją); iii) matomas sąskaitos balansas (kliento sąskaitos balanso istorijos vaizdavimas pagal visų kredito įstaigų sąskaitas); iv) apskaičiuojami „laisvi pinigai“ (angl. *free space*) – informacija apie pinigų sumą, kurią klientas vis dar gali išleisti. Ji yra apskaičiuojama įvertinus prognozuojamas kliento išlaidas.

Vis labiau rinkoje populiarėjant SIP paslaugai, tiek naujai besisteigiančios, tiek jau vykdančios veiklą EPĮ ir MĮ siūlo įvairių tokios paslaugos variantų (žr. 3 pav.).

3 pav. SIP paslaugos panaudojimo variantai

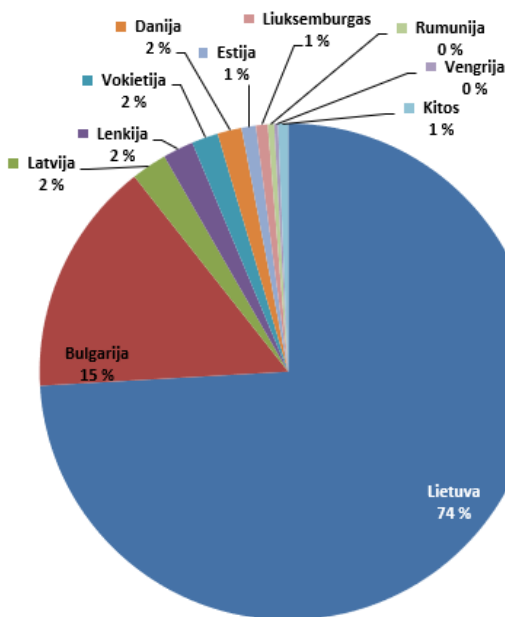

2.2. SIP PASLAUGOS FUNKCIONALUMO Palyginimas su teoriniu SIP paslaugos procesu

Iš EPĮ ir MĮ Lietuvos bankui pateiktų ataskaitų (2020 m. II ketvirčio duomenys) nustatyta, kad EPĮ ir MĮ daugiausia klientų lėšų saugo kredito įstaigose Lietuvoje¹, Bulgarijoje, Latvijoje, Vokietijoje ir Lenkijoje (žr. 4 pav.), todėl buvo labai svarbu išsiaiškinti, ar EPĮ ir MĮ klientų lėšoms laikyti skirtos sąskaitos yra pasiekiamos per PSD2 API naudojantis SIP paslauga, ir taip įsitikinti, ar 2.1 skyriuje aprašytas teorinis SIP paslaugos procesas veiktų ir praktikoje vykdant galimybių studijos analizuojamą SIP paslaugos procesą. Tuo tikslu buvo apklausti šeši Lietuvoje veikiantys bankai ir dvi kredito unijos.

¹ Pagal EPĮ ir MĮ pateiktus duomenis Lietuvoje daugiausia sąskaitų klientų lėšoms laikyti yra atidaryta Lietuvos banke (apie 40 %).

4 pav. EPI ir MĮ saugoma klientų lėšų suma kredito įstaigose pagal valstybes, 2020 m. II ketv. duomenys

Kredito įstaigų buvo paklausta, ar tokių sąskaitų, kurios dar vadinamos depozitinėmis sąskaitomis arba angl. *safeguarding accounts*, informacija (lėšų likučiai, sąskaitos išrašas, vykdytos operacijos ir pan.) yra prieinama per PSD2 API sąsajas. Net šešios iš aštuonių apklaustų kredito įstaigų nurodė, kad tokios sąskaitos ir jose esanti informacija nėra pasiekiamos per PSD2 API sąsajas, ir paminėjo to pagrindinę priežastį – šios sąskaitos kredito įstaigose nėra klasifikuojamos kaip mokėjimo sąskaitos. Ir tik dvi kredito įstaigos paminėjo, kad tokio tipo sąskaitos pas juos gali būti pasiekiamos per PSD2 API sąsają. Pažymėtina, kad sąskaitų klasifikaciją nusistato pačios kredito įstaigos.

Kadangi EPI ir MĮ klientų lėšas laiko ne tik kredito įstaigose atidarytose sąskaitose, veikiančiose Lietuvoje, bet ir kitose Europos šalyse veikiančiose kredito įstaigose, buvo nuspręsta pasirinkti tris SIPT ir juos apklausti dėl tokių sąskaitų pasiekiamumo galimybės. Apklausai atlikti buvo atrinkti trys SIPT, pasirenkant juos pagal SIP paslaugos teikimo geografiją ir API integraciją su kredito įstaigomis skaičių.

Paminėtina, kad SIPT buvo apklausiami kiekvienas atskirai ir apklausos vyko telefonu arba naudojant *Microsoft Teams* programą. Kadangi apklausa vyko žodžiu ir visi trys apklausti SIPT pateikė beveik vienodus atsakymus (skyrėsi tik šalių pavadinimai), toliau šių SIPT atsakymai pateikiami apibendrinti, neišskiriant konkretaus SIPT pavadinimo, o pateikiant informaciją kaip bendrą visų SIPT atsakymą.

Pirmiausia SIPT paminėjo, kad šiuo metu kitų nei mokėjimo sąskaitų pasiekiamumas per PSD2 API sąsajas yra labai ribotas ir tik kai kurios kredito įstaigos Vokietijoje, Skandinavijos šalyse bei Lenkijoje leidžia depozitines ar klientų lėšoms saugoti skirtas sąskaitas pasiekti per PSD2 API, bet tokių kredito įstaigų yra vienetai. Atrodytų, kad sąskaitų paskirtis yra tik „žodinė“ ir jos viena nuo kitos skiriasi tik tuo, kad jos vadinasi kiek kitaip, tačiau SIPT patikino, kad sąskaitos visgi skiriasi ir technologiniu požiūriu dėl pačios sąskaitos struktūros, todėl jai atskirti ir atvaizduoti per API sąsają būtų reikalingas atskiras integravimo procesas.

SIPT paminėjo, kad jų klientai vis dažniau norėdami iš jų užsisakyti SIP paslaugų prašo ne tik informacijos iš mokėjimo sąskaitų, tačiau ir informacijos iš pensijų fondų, paskolų ar taupymo sąskaitų, tačiau šiuos duomenis iš kredito įstaigų nėra taip paprasta gauti. Priežastis labai paprasta – pagal Direktyvą kredito įstaigos turi pareigą informaciją nemokamai teikti SIPT tik apie kliento mokėjimo sąskaitas, todėl jei SIPT,

esant kliento sutikimui, norėtų gauti informaciją ir iš kitų kliento turimų sąskaitų, galėtų būti suteikta tik mokama tokia paslauga. Tiek kredito įstaigos, tiek ir SIPT apklausos metu patikino, kad yra pastebimas tokių paslaugų poreikis rinkoje, todėl šiuo metu kredito įstaigos papildomai investuoja ir kuria mokamas privačias (angl. *premium*) API sąsajas, per kurias SIPT galėtų gauti pageidaujama informaciją už papildomą mokestį. Nei vienam iš apklausoje dalyvavusių SIPT kol kas dar neteko susidurti su mokama API sąsajos versija, todėl platesnių diskusijų šia tema nebuvo, tik buvo paminėta, kad planuojama, jog tokios Premium API sąsajos rinkoje turėtų pasirodyti 2021 m. pabaigoje. Visi SIPT paminėjo, kad jiems nekiltų technologinių sunkumų norint integruoti Premium API sąsają ir tai užtruktų nuo 1 iki 5 dienų, priklausomai nuo techninės specifikacijos, šalies ir kitų aspektų. SIPT paminėjo, kad, norint naudojantis SIP paslauga per Premium API pasiekti klientų lėšų saugojimo sąskaitas, prie šios diskusijos reikėtų sugrįžti po metų ar dvejų, bet patikino, kad tokią paslaugą ateityje tikrai bus galimybė teikti, tačiau negalėjo įvardyti nei paslaugos kainos, nei jos prieinamumo, nei siūlomų galimybių.

Apibendrinus SIPT ir kredito įstaigų atsakymus galima teigti, kad pagrindinė priežastis dėl sąskaitų pasiekiamumo per PSD2 API sąsajas yra skirtingas sąskaitos, turinčios mokėjimo sąskaitos požymių (funkcionalumo), apibrėžimo traktavimas.

Tiek Direktyvoje, tiek ir LRMĮ pateikiamas aiškus mokėjimo sąskaitos apibrėžimas. Mokėjimo sąskaita – tai vieno ar kelių mokėjimo paslaugų vartotojų vardu atidaryta sąskaita, naudojama mokėjimo operacijoms vykdyti, tačiau Direktyvoje mokėjimo sąskaitos atidarymas ir jos funkcionalumas iš esmės nėra aptartas. 2016 m. vasario 29 d. Lietuvos banko priežiūros tarnybos pozicijoje dėl mokėjimo sąskaitose laikomų lėšų² rašoma, kad mokėjimo sąskaita apibrėžiama itin plačiai, kad apimtų bet kokias mokėjimo sąskaitas, iš kurių ir į kurias galima atlikti mokėjimo operacijas. Nors skirtingų MPT mokėjimo paslaugų vartotojams atidarytos sąskaitos bendrai vadinamos mokėjimo sąskaitomis, o atliekant mokėjimo operacijas iš mokėjimo sąskaitų tokioms operacijoms taikomos LRMĮ nuostatos, tačiau skirtingų MPT atidarytų mokėjimo sąskaitų funkcionalumas nėra vienodas, nes funkcionalumas nustatytas šių subjektų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose. 2020 m. gegužės 25 d. Lietuvos banko pozicijoje dėl elektroninių pinigų įstaigų ir mokėjimo įstaigų teisės naudotis kredito įstaigose atidarytomis banko sąskaitomis³ (toliau – Pozicija) pažymima, kad Direktyvoje yra nustatyti priežiūriniai reikalavimai, kurie taikomi EPĮ ir MĮ klientų lėšų atskyrimui ir laikymui. Šie reikalavimai atitinkamai yra perkelti į MĮĮ 17 straipsnį ir EPEPĮ 25 straipsnį, todėl EPĮ ir MĮ, kaip ir kiti fiziniai ir juridiniai asmenys, turi teisę turėti banko sąskaitas kitiems tikslams, nesusijusiems su finansinių paslaugų EPĮ ir MĮ klientams teikimu, ir naudotis kitomis su banko sąskaita susijusiomis paslaugomis. Pozicijoje, remiantis naudojimosi banko sąskaitomis tikslais, pobūdžiu bei kitomis ypatybėmis, išskiriami trys banko sąskaitų tipai: EPĮ ir MĮ atsiskaitomoji banko sąskaita, EPĮ ir MĮ klientų lėšoms saugoti skirta banko sąskaita ir EPĮ ir MĮ klientų mokėjimams vykdyti skirta banko sąskaita. Šioje galimybių studijoje aktuali EPĮ ir MĮ klientų lėšoms saugoti skirta banko sąskaita apibūdinama kaip banko sąskaita (įskaitant sąskaitą, atidarytą pagal indėlio, išskyrus neatšaukiamo terminuoto, sutartį), kuri naudojama išimtinai tik EPĮ ir MĮ klientų lėšoms saugoti, jeigu EPĮ ir MĮ, gavusios klientų lėšas, jas vis dar turi kitos darbo dienos pabaigoje. Šias sąskaitas turinčioms EPĮ ir MĮ bent turėtų būti užtikrinta galimybė gražinti klientų lėšas (ar jų dalį) į tą pačią EPĮ ir MĮ klientų mokėjimams vykdyti skirtą mokėjimų sąskaitą, iš kurios lėšos buvo pervestos, arba į kitą su kredito įstaiga sutartą EPĮ ir MĮ vardu atidarytą sąskaitą. Sutartyje su kredito įstaiga gali būti sutarta, kad iš šios banko sąskaitos negalima atlikti mokėjimų EPĮ ir MĮ klientų vardu ir (arba) jų naudai, įskaitant mokėjimus tretiesiems asmenims ir (arba) iš jų (išskyrus atvejus, kai EPĮ ir MĮ klientų lėšų saugojimo sąskaita kartu yra ir banko sąskaita, skirta EPĮ ir MĮ klientų mokėjimams vykdyti).

Apibendrinant pirmiau aprašytas Lietuvos banko pozicijas, darytina išvada, kad EPĮ ir MĮ klientų lėšų saugojimo sąskaitos nebūtų laikomos mokėjimo sąskaitomis tik tuo atveju, jei sutartyse su kredito įstaigomis

² https://www.lb.lt/uploads/documents/docs/550_d022323c305ae8e090e763fa8d814094.pdf.

³ https://www.lb.lt/uploads/documents/docs/25732_b7ae2d861350055f0d4250654f8c0a87.docx.

nebūtų nustatyta, kad iš šios banko sąskaitos negalima atlikti mokėjimų EPĮ ir MĮ klientų vardu ir (arba) jų naudai, įskaitant mokėjimus tretiesiems asmenims ir (arba) iš jų. Jei sutartyse būtų nustatyta, kad EPĮ ir MĮ klientų lėšų saugojimo sąskaitos kartu yra ir banko sąskaitos, skirtos EPĮ ir MĮ klientų mokėjimams vykdyti, tuomet jos būtų traktuojamos kaip mokėjimo sąskaitos ir turėtų būti pasiekiamos per PSD2 API sąsajas.

Tam, kad kredito įstaigos tiksliai žinotų, kokios sąskaitos turi būti pasiekiamos per PSD2 API sąsajas, reikėtų parengti atskirą Lietuvos banko poziciją ar išaiškinimą. Tačiau ši pozicija ar išaiškinimas paveiktų tik Lietuvoje veikiančias kredito įstaigas, o kitų valstybių narių kredito įstaigoms įtakos nepadarytų, todėl pirmiausia reiktų šį klausimą pateikti į EBI Q&A.

2.2.1. TEISINIS IR IT ĮVERTINIMAS

LBĮ 42 straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatyta Lietuvos banko teisė neatlygintinai gauti priežiūrai atlikti reikalingus dokumentus, jų kopijas, kitus duomenis ir informaciją iš valstybės institucijų ir registru, prižiūrimų finansų rinkos dalyvių, kitų fizinių ir juridinių asmenų. Vadovaudamasis LBĮ 42 straipsnio 5 dalimi, Lietuvos bankas prieš tai nurodytą informaciją ir duomenis gali gauti tiesiogiai pats, bendradarbiaudamas su kitomis institucijomis, pasitelkdamas kitus asmenis arba pasitelkdamas teisėsaugos institucijas.

Remiantis minėtomis LBĮ nuostatomis, darytina išvada, kad kliūčių gauti priežiūrinę informaciją per SIPT nėra, nes įstatyme techniniai sprendimai neapibrėžiami. Būtina pažymėti, kad galimybių analizėje aprašomu atveju SIP paslaugos vartotoju būtų ne pats Lietuvos bankas, o EPĮ ir MĮ, kurių vardu atidarytų sąskaitų informacija būtų renkama ir tvarkoma SIP teikimo metu. Lietuvos bankas šiuo atveju būtų trečioji šalis, kuriai EPĮ ir MĮ atskiru sutikimu per SIPT pateiktą pageidaujamą informaciją. Lietuvos bankas EPĮ ir MĮ ir SIPT tarpusavio santykiuose nedalyvautų – būtų tik informacijos gavėjas. Lietuvos bankas, gavęs konsoliduotą informaciją iš EPĮ ir MĮ per SIPT saugoti ir laikyti ją galėtų esamose Lietuvos banko informacijos priėmimo sistemose. Čia laikoma jautri informacija būtų apsaugota pagal Lietuvos banko saugumo reikalavimus. Kartu būtų suteikta galimybė pasiekti šią informaciją kitiems suinteresuotiesiems FRPT skyriams pagal kompetenciją ir (arba) galimybė panaudoti gautą informaciją EPĮ ir MĮ rizikingumo vertinimo modelyje.

Jei SIP paslauga, siekiant gauti priežiūrinę informaciją, būtų naudojama taip, kad EPĮ ir MĮ išsaugotų pasirinkimo galimybę Lietuvos bankui teikti aktualią informaciją per SIPT ir pačioms EPĮ ir MĮ būtų leista pasirinkti SIPT, tuomet būtinybės keisti dabartinio teisinio reguliavimo dėl tokio informacijos pateikimo būdo nebūtų. EPĮ ir MĮ galėtų duoti sutikimą arba suteikti įgaliojimus SIPT perduoti informaciją Lietuvos bankui EPĮ ir MĮ vardu. Minimiu atveju atsakomybė už Lietuvos bankui perduodamos informacijos teisingumą ir toliau tektų pačioms EPĮ ir MĮ (jos turėtų užtikrinti, kad SIPT informaciją Lietuvos bankui perduotų teisės aktuose nustatytais terminais ir tvarka). Lietuvos bankas EPĮ ir MĮ ir SIPT tarpusavio santykiuose nedalyvautų – būtų tik informacijos gavėjas, todėl atitinkamai papildomos atsakomybės EPĮ ir MĮ atžvilgiu nepriimtų.

Kitos teisinės rizikos galėtų būti susijusios su asmens duomenų apsauga ir informacijos apsaugos rizika, nes jei Lietuvos bankas valdytų daug daugiau informacijos, jos apsaugai turėtų taikyti ir aukštesnius standartus, saugesnes priemones ir tai pakeltų paslaugos įsigijimo sąnaudas.

Kaip minėta pirmiau, SIP paslaugos rinka šiandien kol kas dar nėra labai plačiai išplėtotą, todėl sunku prognozuoti, kokio lygio bei gylio paslaugų ir, svarbiausia, kada tiksliai SIPT jų galėtų pasiūlyti vartotojams. Tačiau stebint, kaip sparčiai vyksta atvirosios bankininkystės rinkos plėtra, SIP paslaugos potencialas šiame kontekste įgauna didelę reikšmę. Vadovaujantis šioje galimybių analizėje surinkta informacija galima teigti, kad SIP naudojimas suteiktų papildomų alternatyvų ir FRPT veikloje, t. y. palengvėtų priežiūrinės informacijos gavimas ir būtų paskatinta FRPT veiksmų ir procesų optimizacija bei skaitmenizacija. FRPT veikloje pirminiame etape pradėjus naudoti SIP paslaugą būtų galima gauti sąskaitų likučius ir kitą sąskaitos informaciją iš visų prižiūrimų FRD, tad taip atsirastų galimybė optimizuoti kelių FRPT skyrių darbo apimtį, kaip, pavyzdžiui, PPPS skyriui SIP paslauga galėtų palengvinti mokėjimo operacijų tikrinimą arba LS skyriui – FRD turimų lėšų kilmės nustatymą, o MRPS skyrius galėtų sekti klientų lėšų sąskaitos likučius. Vėliau platesnė prieiga prie sąskaitų duomenų leistų stebėti atliekamų mokėjimų dinamiką.

Galimybių analizė atskleidė, kad visgi SIP paslaugos integraciją galima būtų suskirstyti į dvi kategorijas: SIP paslaugos integracijos projektas, kuris galėtų būti įgyvendintas trumpuoju laikotarpiu, ir projektas, kuris galėtų būti įgyvendintas ilguoju laikotarpiu. Trumpuoju laikotarpiu SIP paslauga užtikrintų EPĮ ir MĮ klientų lėšų sąskaitų likučių pateikimą ir tai būtų galima įgyvendinti minimaliomis laiko bei finansinėmis sąnaudomis. Kartu tai palengvintų kasdienį FRPT darbuotojų darbą ir efektyvintų darbo našumą. Šis SIP paslaugos panaudojimas būtų taikomas pereinamuoju laikotarpiu, t. y. iki tol, kol būtų sukurti labiau inovatyvūs sprendimai. Ilguoju laikotarpiu SIP paslauga padėtų pasiekti visą sąskaitų informaciją, kuri galėtų būti konsoliduojama, apdorojama ir analizuojama įvairiais pjūviais ir galėtų būti panaudota priežiūriniais tikslams įgyvendinti, taip prisidedant prie vieno ar kelių ilgalaikių Lietuvos banko strategijos tikslų 2021–2025 m. įgyvendinimo: bendros ir veiksmingos duomenų valdysenos sąrankos sukūrimo, pažangaus, centralizuoto ir efektyvaus ataskaitų (bei) duomenų surinkimo ir pažangios duomenų integravimo, saugojimo ir analitinės platformos sukūrimo.

Pažymėtina, kad pirmiau išvardytų alternatyvų vystymo projektai nėra priskiriami prie prioritetinių. Trumpojo ir ilgojo laikotarpio kategorijos pateiktos įvertinant tai, kad Lietuvos bankas, norėdamas įgyvendinti vieną iš pirmiau nurodytų SIP paslaugos integracijos projektų, turėtų skirti papildomų žmogiškųjų išteklių, įtraukiant kelis FRPT skyrius bei finansavimo šaltinių. Išsamesnė SIP paslaugos integracijos projektų sąnaudų analizė nebuvo atlikta.

Apibendrinant galima teigti, kad šiandien norėdama pasinaudoti SIP paslauga FRPT turėtų tik ribotas galimybes gauti informaciją apie EPĮ ir MĮ klientų lėšoms saugoti skirtose sąskaitose laikomas klientų lėšas, nes Direktyva dar tik pradėta taikyti rinkoje, o be to, dauguma kredito įstaigų tokių sąskaitų dar netraktuoja kaip mokėjimo sąskaitų, todėl, kaip minėta pirmiau, čia būtų reikalinga atskira Lietuvos banko pozicija arba išaiškinimas, kuris būtų pagrįstas pateiktu EBI Q&A atsakymu.

IŠVADOS

Galimybių studijoje atlikus šiuo metu taikomo klientų lėšų apsaugos priežiūros proceso analizę, pateikus SIP paslaugos proceso aprašymą SIPT požiūriu, atlikus teisinį bei IT įvertinimą prieita prie tokių pagrindinių išvadų:

- 1) iš EPĮ ir MĮ pateiktų 2019 metų veiklos ataskaitų duomenų matyti, kad beveik visos EPĮ ir MĮ, kurioms kyla pareiga apsaugoti klientų lėšas, yra pasirinkusios lėšų atskyrimo metodą, todėl FRPT, vykdydama prudencinę EPĮ ir MĮ priežiūrą, ir toliau skirs didelį dėmesį šio metodo analizei organizuodama planinius bei neplaninius dokumentinius patikrinimus ir taip skatis EPĮ ir MĮ nuolat laikytis įstatyme nustatyto reikalavimo dėl tinkamos klientų lėšų apsaugos, todėl neišvengiamai teks optimizuoti dokumentiniams patikrinimams reikalingos informacijos surinkimo procesą;
- 2) Lietuvoje sparčiai aktyvėjanti EPĮ ir MĮ veikla Lietuvos banką skatina plėtoti IT technologinę pažangą, kad taikant skaitmenines technologijas būtų galima greičiau ir atidžiau stebėti bei kontroliuoti EPĮ ir MĮ priežiūros procesą. SIP paslaugos panaudojimas priežiūrinei informacijai apie EPĮ ir MĮ laikomas klientų lėšas gauti būtų viena iš galimybių optimizuoti FRPT priežiūrinį darbą. Taip FRPT turėtų galimybę nuolat valdyti priežiūrai skirtą informaciją apie tai, kaip EPĮ ir MĮ laikosi įstatyme numatyto reikalavimo;
- 3) apibendrinus Lietuvoje veikiančių kredito įstaigų apklausos rezultatus, paaiškėjo, kad beveik visose kredito įstaigose klientų lėšų saugojimo sąskaitos nėra pasiekiamos per PSD2 API sąsajas dėl to, kad jos nėra klasifikuojamos kaip mokėjimo sąskaitos. Todėl tam, kad kredito įstaigos tiksliai žinotų, kokios sąskaitos turi būti pasiekiamos per PSD2 API sąsajas, reiktų parengti atskirą Lietuvos banko poziciją arba išaiškinimą šiuo klausimu, kuris būtų grindžiamas pateiktu EBI Q&A atsakymu;
- 4) apibendrinus pasirinktų SIPT apklausos duomenis, paaiškėjo, kad šiuo metu kitų nei mokėjimo sąskaitų pasiekiamumas per PSD2 API sąsajas yra labai ribotas ir tik kai kurios kredito įstaigos Vokietijoje, Skandinavijos šalyse, Lenkijoje leidžia depozitines ar klientų lėšoms saugoti skirtas sąskaitas pasiekti per PSD2 API. Taip pat paaiškėjo, kad rinkoje dar nėra išgrynintas šios paslaugos prieinamumas ar galimybės, tačiau, kaip parodė apklausa, tokių sąskaitų pasiekiamumo paklausa kasdien vis auga, todėl šiuo metu kredito įstaigos papildomai investuoja ir kuria mokamas, privačias (angl. *premium*) API sąsajas, per kurias SIPT galėtų gauti pageidaujamą informaciją už papildomą mokestį. Planuojama, kad tokios Premium API sąsajos rinkoje turėtų pasirodyti 2021 m. pabaigoje, todėl prie šios galimybių analizės rekomenduojama grįžti po vienu ar dvejų metų ir atnaujinus informaciją tęsti galimybių studijos analizę;
- 5) įvertinus teisinę informaciją, nustatyta, kad jei SIP paslauga priežiūrinei informacijai gauti būtų naudojama taip, kad EPĮ ir MĮ išsaugotų pasirinkimo galimybę Lietuvos bankui teikti aktualią informaciją per SIPT ir EPĮ ir MĮ pačioms būtų leista pasirinkti SIPT, tuomet nebūtų būtinybės keisti dabartinio teisinio reguliavimo. EPĮ ir MĮ galėtų išduoti sutikimus arba įgaliojimus SIPT perduoti informaciją Lietuvos bankui EPĮ ir MĮ vardu. Minimais atvejais atsakomybė už Lietuvos bankui perduodamos informacijos teisingumą ir toliau tektų pačioms EPĮ ir MĮ. Tačiau tuo atveju, jeigu Lietuvos bankas ketintų įpareigoti EPĮ ir MĮ naudotis konkrečiais SIPT paslaugomis, kurį išrinktų pats Lietuvos bankas, tuomet tokiems veiksams būtų reikalingi ne tik teisės aktų pakeitimai, bet ir išsamesnė teisinė analizė dėl tokių veiksų teisėtumo ir pagrįstumo;
- 6) išanalizavus Lietuvos banko technines IT galimybes, nustatyta, kad gauta konsoliduota informacija iš EPĮ ir MĮ per SIPT šiuo metu galėtų būti saugoma ir laikoma esamose Lietuvos banko informacijos priėmimo sistemose;
- 7) vadovaujantis šioje galimybių analizėje surinkta informacija, galima teigti, kad SIP paslaugos naudojimas atvertų papildomas alternatyvas FRPT veikloje, t. y. palengvėtų priežiūrinės informacijos gavimas ir būtų paskatinta FRPT veiksų ir procesų optimizacija bei skaitmenizacija. Iš pradžių naudojantis SIP paslauga būtų galima gauti sąskaitų likučius ir kitą sąskaitos informaciją iš visų prižiūrimų FRD, tad taip atsirastų galimybė optimizuoti kelių FRPT skyrių darbo apimtį, kaip,

pavyzdžiui, PPPS skyriui SIP paslauga galėtų palengvinti mokėjimo operacijų tikrinimą arba LS skyriui padėtų nustatant FRD turimų lėšų kilmę, o MRPS skyrius naudodamasis SIP paslauga galėtų sekti klientų lėšų sąskaitos likučius; Platesnė prieiga prie sąskaitų duomenų leistų stebėti atliekamų mokėjimų dinamiką;

- 8) galimybių analizė atskleidė, kad SIP paslaugos integraciją galima būtų suskirstyti į dvi kategorijas: SIP paslaugos integracijos projektas, kuris galėtų būti įgyvendintas trumpuoju laikotarpiu, ir projektas, kuris galėtų būti įgyvendintas ilguoju laikotarpiu: a) trumpuoju laikotarpiu SIP paslauga užtikrintų EPI ir MĮ klientų lėšų sąskaitų likučių pateikimą ir tai būtų galima įgyvendinti minimaliomis laiko bei finansinėmis sąnaudomis; b) ilguoju laikotarpiu SIP paslauga padėtų pasiekti visą sąskaitos informaciją, kuri galėtų būti konsoliduojama, apdorojama ir analizuojama įvairiais pjūviais ir galėtų būti panaudota priežiūriniais tikslams įgyvendinti, taip prisidedant prie vieno ar kelių ilgalaikių Lietuvos banko strategijos tikslų 2021–2025 m. įgyvendinimo: bendros ir veiksmingos duomenų valdysenos sąrankos sukūrimo, pažangaus, centralizuoto ir efektyvaus ataskaitų (bei) duomenų surinkimo ir pažangios duomenų integravimo, saugojimo ir analitinės platformos sukūrimo. Lietuvos bankui norint įgyvendinti vieną iš pirmiau nurodytų SIP paslaugos integracijos projektų reiktų skirti papildomų žmogiškųjų išteklių, įtraukiant kelis FRPT skyrius, bei finansavimo šaltinių;
- 9) prie šios galimybių analizės rekomenduojama grįžti po vieno ar dvejų metų, o per šį laikotarpį vykdyti tolesnius veiksmus: a) pateikti klausimą į EBI Q&A prašant, kad ji parengtų išaiškinimą, ar klientų lėšų saugojimo sąskaitos turėtų būti traktuojamos kaip mokėjimo sąskaitos ir turėtų būti pasiekiamos per PSD2 API sąsajas; b) stebėti rinkoje vykstančius pokyčius; c) remiantis gautu atsakymu iš EBI parengti Lietuvos banko poziciją ar išaiškinimą FRD, kad jie tiksliai žinotų, kokios sąskaitos turėtų būti pasiekiamos per PSD2 API sąsajas; d) atnaujinus ir papildžius informaciją tęsti galimybių studijos analizę sudarant bendrą darbo grupę iš kelių FRPT skyrių.